

Přadková, Petra

[Вопросы культуры речи. Выпуск 10. Отв. редактор А.Д. Шмелев]

Linguistica Brunensia. 2012, vol. 60, iss. 1-2, pp. 316-318

ISBN 978-80-210-5883-5

ISSN 1803-7410 (print); ISSN 2336-4440 (online)

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/118260>

Access Date: 16. 02. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

предназначена как учебное пособие. По нашему мнению, она перегружена слишком подробными изложениями проходимых фактов. Полностью в ней теряется дидактический учет. В настоящем виде она представляет собой монографию, составленную на высоком уровне современных знаний, полученных путем тщательного изучения др.-русск. письменных памятников.

Алеи Бранднер

Вопросы культуры речи. Выпуск 10. *Отв. редактор А.Д. Шмелев.* Москва: АСТ-ПРЕСС КНИГА 2010. 432 с.

Sborník obsahuje příspěvky přednesené na mezinárodní konferenci *Культура русской речи*, která se konala v roce 2007 v Zvenigorodu. Témata článků se vyznačují velkou různorodostí. Jsou to články věnující se jazykové kultuře jako samostatnému oboru jazykovědy, články o kultuře řeči nositelů současné ruštiny, o nových gramatických a syntaktických konstrukcích, o vzájemném vztahu systému, normy a úzu v různých funkčních stylech a regionálních variantách ruského jazyka. Řada prací posuzuje sporné otázky ortoepické, ortografické a gramatické normy a také problematiku současného církevněslovanského jazyka. Podle tematického zaměření jednotlivých článků je kniha rozdělena do pěti oddílů: *Русский язык начала XXI века и культура речи; Соотношение системы, нормы и узуса в орфографии и орфоэпии; Новые явления в грамматике и синтактике русского языка; Функциональные стили и региональные варианты русского языка; Живой церковнославянский язык.*

I. Русский язык начала XXI века и культура речи

N. G. Braginová pojednává o výkladu slova „несвобода“ (a slov tvořených předponou „не-“ vůbec) ve výkladových slovnících. A. N. Zalizňaková se zabývá sémantickým posunem slova „отдых“ v 19.–20. století. Kritéria rozvoje normativnosti jsou předmětem příspěvku E. M. Lazutkinové. I. B. Levontinová popisuje jazykové změny, které mají souvislost se změnami uvědomění společnosti a žebříčku jejích hodnot. Tématem příspěvku N. D. Sevast'janovové je slang v současné ruštině a problémy s jeho zařazováním do slovníků. O. I. Severskaja pojednává o slovu „гламур“ (kouzlo, půvab, šarm), jazykové výpůjčce z angličtiny. O. B. Sirotininová popisuje současný stav ruštiny jako výsledku působení objektivních procesů, např. nepřetržitého vývoje jazyka, globalizace světa, v neposlední řadě také přechodu od sovětské k postsovětské existenci země, jejího národa, kultury. Z. K. Tarlanov hovoří o faktorech, které ovlivňují jazykovou kulturu. E. V. Urysonová přibližuje užití dvou výrazů pro označení bezdomovce: „бомж“ a „бродяга“, A. E. Cumarev pojednává o rozdílnosti výrazů „премиумный“ a „премиальный“. V. D. Čerňak popisuje experiment, kterým byla zjištěna značně neuspokojivá úroveň kulturní gramotnosti studentů prvního ročníku dvou petrohradských vysokých škol. A. D. Šmelev se věnuje otázkám jazykové kultury, změnám řečové etikety v uplynulých dvou desetiletích a novým jazykovým výpůjčkám. E. A. Šmelevová sleduje posun významů slov individualismus, individualista, kariérismus, kariérista a egoismus, egoista, a to od negativní k neutrální, či dokonce pozitivní konotaci. E. V. Štelmachin se zaměřuje na problémy začlenění přenesených významů slov do struktury heslového odstavce v normativním výkladovém slovníku ruského jazyka, který vzniká v Laboratoři počítačové lexikografie Filologické fakulty Petrohradské státní univerzity pod vedením G. N. Skljarevské.

II. Соотношение системы, нормы и узуса в орфографии и орфоэпии

E. V. Bešenkovová se ve svých dvou příspěvcích věnuje vztahu normy a kodifikace a zamýšlí se nad potřebností pravidel. S. N. Borunovová podává přehled ruských pravopisných příruček od r. 1956, kdy vyšlo první vydání pravopisného slovníku ruštiny. I. T. Veprevová analyzuje jazyk ruskojazyč-

ného internetu, zkoumá „internetový antipravopis“ (чуфствуую/чувствую = чувствую, советская = советская, спициальный = специальный, ...). O použití uvozovek nejen v přímé řeči, ale také při citování promluv, při zdůraznění určitých výrazů a psaní názvů pojednává E. N. Gekkinová. A. A. Durněvová se věnuje problematice zařazování variant do normativního výkladového slovníku ruského jazyka připravovaného v Laboratoři počítačové lexikografie Filologické fakulty Petrohradské státní univerzity pod vedením G. N. Skljarevské. O. A. Michajlovová se zabývá kodifikací ortoepických norem, předmětem příspěvku N. A. Jeskovové jsou změny v připravovaném 10. (opraveném a doplněném) vydání Ortoepického slovníku ruského jazyka. O. E. Ivanovová se věnuje problematice pravopisu příslovčí, I. V. Načevová pravopisu cizojazyčných neologismů, V. V. Lopatin pravopisným pravidlům obecně. S. V. Naumenková sleduje etapy kodifikace *о/а* po sykavkách v 30.–50. letech 20. století. N. V. Nikolenkovová upozorňuje na nedostatky některých slovníků a pravidel pravopisu vydaných v nedávné době Ortografickou komisí Oddělení historicko-filologických věd Ruské akademie věd. N. A. Fed'janinová se zabývá problematikou přízvuku. E. A. Fivejská a O. N. Verbická se soustřeďují na jazykové výpůjčky psané úplně (shopping, party, ...) nebo částečně latinkou (cache-память, DVD-плеер, MMSка, ...). L. K. Čelcovová analyzuje rozkolísaný pravopis složených přídavných jmen (нарř. водноэнергетический × водно-энергетический, костнотуберкулёзный × костно-туберкулёзный). T. E. Janková se zabývá intonačními změnami ve veřejných promluvách.

III. Новые явления в грамматике и синтактике русского языка

Příspěvek N. V. Bogdanovové přináší výsledky zajímavého výzkumu o užívání vložených větných konstrukcí v mluvené řeči (na materiálu 150 monologů získaných od 30 zdravotnických pracovníků ve věku 30–49 let žijících v Petrohradu). D. M. Vojejkovová a T. J. Labunská se ve svých příspěvcích zabývají shodou přísudku s podmětem vyjádřeným jmennou skupinou obsahující číslovky. G. N. Krejdlin a P. L. Petrikej pojednávají o vzniku a fungování nepůvodních předložek. V. M. Kruglov se věnuje vztahným větám v textech první třetiny 18. století. Tématem příspěvku G. I. Kustovové jsou nepravé otázky v hovorové ruštině jako prostředek negativního hodnocení a slovní agrese. I. N. Levinová a G. M. Vasiljevová představují ve svém příspěvku dílo *Лексико-синтаксический словарь*, které spoluautorka stati I. N. Levinová vydala v r. 2007 společně s S. G. Iljenkovou. E. V. Muravenko se zabývá směrovými předložkami a sleduje jejich užití v postpozici. I. A. Šaronov na materiálu získaném z publicistických textů a internetu dokazuje nové tendence v časování složených číslovek. M. V. Šulga pojednává o užití 1. a 7. pádu jmen, která jsou součástí slovesně-jmenného přísudku.

IV. Функциональные стили и региональные варианты русского языка

N. J. Avinová se věnuje kultuře psaného projevu v ruštině pod vlivem cizího jazyka, při čemž jí jako materiál posloužily ruskojazyčné noviny, písemné práce žáků a studentů, soukromé zápisky, dopisy, SMS a emaily ruských obyvatel Vilniusu. M. V. Achmetovová sleduje regionální varianty termínu „коммунальная квартира“ v denním tisku z počátku 90. let. V. V. Bakerkinová přibližuje *Краткий словарь русского языка* (vydala ho společně s L. L. Šestakovovou v r. 2002 a právě je připravováno jeho nové vydání), provádí analýzu stavby heslového odstavce. A. N. Baranov sleduje v textech elektronických masmédií na internetu formální a obsahovou variantnost 200 známých ruských přísloví. V. I. Bělikov se zabývá regionálním lexikem; na materiálu korpusu Integrum, který obsahuje texty centrálních a regionálních masmédií, vypracoval statistiky užití několika synonymních výrazů a uvádí, že takové statistiky by mohly být nápomocny lexikografům při výběru lexika zařazovaného do slovníků. O. S. Bojarskich se věnuje precedentním fenoménům v ruských tištěných médiích, jejichž zdrojem jsou ruské pohádky. E. P. Butorynová se zabývá jazykem administrativního stylu, jeho žánry a útvary. Na analýze úředního dopisu ukazuje jeho přesnou a neměnnou stavbu a úpravu a užití ustálených formulací. O. P. Jermakovová se věnuje otázkám archaizace a klasifikace zastaralé slovní zásoby na základě srovnání městské mluvy 30. let 20. století se

současnou ruštinou. A. V. Znanadvorovová nás seznamuje se zvláštnostmi řečové etikety v textech systému virtuální komunity LiveJournal (www.livejournal.com). L. J. Ivanov se zabývá výkladem termínu konvenční komunikace a různými typy konvenčních textů (odborné články, recenze, učebnice, kuchařské recepty, ...). O. S. Issers a O. A. Plotnikovová se věnují teorii mluvních aktů a komunikační taktice, jako materiál jim posloužila interview publikovaná v tisku a internetu v letech 2001–2007. E. S. Kara-Murza informuje o zákonné regulaci užití ruštiny v reklamě. M. V. Kitajgorodskaja a N. N. Rozanovová se zabývají městskou mluvou a stereotypními komunikačními situacemi. M. A. Kormilicynová ve své stati poukazuje na důležitou funkci řečové etikety v současném denním tisku. N. J. Lomikinová se zabývá prozodickými prostředky v předem připravených televizních vystoupeních. M. V. Ljapon popisuje zvláštnosti jazyka Mariny Cvetajevové, všímá si zejména okazionalismů. T. A. Milechinová srovnává řeč příslušníků různých sociálních vrstev; na příkladu čtyř žen, jejichž sociální postavení se během uplynulých dvaceti let výrazně změnilo, dokazuje, že řečové návyky odrážejí sociální poměry, ve kterých člověk žije, a to na základě analýzy zvukových záznamů ústních promluv těchto žen pořízených v průběhu dvaceti let. M. P. Ossovská se zabývá mluvními schopnostmi, studiem a ovládnutím/osvojením vyjadřovacích prostředků. A. N. Potsar sleduje jazykové zvláštnosti v jednom z nových typů komunikace: v diskusních fórech na internetu. S. D. Šelovová se věnuje problematice výkladu odborných termínů a upozorňuje na velmi častý výskyt definic kruhem. A. A. Jaskevič pojednává o vlivu elektronické komunikace na grafickou podobu slov. Časová tíseň a snaha ušetřit si námahu vede k co největšímu zjednodušení psaní: slova se zkracují, nedbá se na pravidla pravopisu, často se vypouští interpunkce apod.

V. *Живой церковнославянский язык*

Kněz Alexij Agapov se zabývá hledáním vhodného způsobu přednesu církevněslovanských bohoslužebných textů. A. G. Kraveckij se věnuje otázce standardizace jazyka a úpravy textu slovanšské Bible. L. B. Ljudogovskij nás seznamuje s problematikou pravopisu církevní slovanštiny a jeho kodifikací. A. A. Pletněvová píše o vlivu současné ruštiny na nově vznikající církevněslovanské texty. E. S. Poliščuk na konkrétních příkladech ukazuje, že ne vždy je v textech s náboženskou tematikou vhodné uplatňování pravopisných pravidel současné ruštiny, zejména psaní velkých písmen a dělení slov. I. V. Suškovová se zabývá ortografií, ortoepií a morfologií v ruských překladech liturgických textů.

Šborník je určen převážně jazykovědcům, učitelům a studentům ruštiny, ale také všem, které zajímají otázky jazykové kultury (nejen) současné ruštiny.

Petra Přadková

Zdeňka Nedomová: Функциональная стилистика русского языка (Funkční stylistika ruského jazyka). Filozofická fakulta Ostravské univerzity. Ostrava 2010. 172 s. ISBN 978-80-7368-793-9.

Od počátku druhé poloviny minulého století, kdy se začala v celonárodním měřítku studovat a vyučovat ruština, je stylistika ruštiny disciplínou, jíž se proti ostatním oblastem jazyka (slovní zásobě, morfologii, syntaxi, pravopisu) dosud stále ještě dostává pozornosti v míře ne zcela odpovídající jejímu významu. Obtíže v přístupu k stylistice pramení z jisté neurčitosti jejich obrysů, z jejího rozsahu, postihujícího všechny jazykové sféry, do jisté míry i z jakési vágnosti jejich norem, která někdy ztěžuje porovnání stylistických jevů dvou jazyků. Je třeba proto uvítat každou novou práci, která přináší k problematice stylistiky další příspěvek. K takovým patří námi recenzovaná ruský psaná práce vysokoškolské učitelky Zdeňky Nedomové, autorky, která věnovala této oblasti pozornost již v dřívějších letech (sr. s. 168, 171 v seznamu literatury její práce).

Kniha obsahuje několik oddílů. V první kapitole je kromě úvodních odstavců o dějinách stylistiky a o příslušných lingvistech ruských i českých/slovenských obsaženo základní poučení definující